

Literatúra

- BARTNICKA, B.: Funkcje semantyczno-skladmowe bezokolicznika we współczesnej polszczyźnie. Wrocław 1982.
- JODŁOWSKI, S.: Podstawy polskiej składni. Warszawa 1976.
- KLEMENSIEWICZ, Z.: Zarys składni polskiej. Warszawa 1968
- RUŽIČKA, J.: Skladba neurčitku v slovenskom spisovnom jazyku. Bratislava 1956
- SOKOLOVÁ, M.: Kapitoly zo slovenskej morfológie. Prešov 1995.
- SOKOLOVÁ, M – MIROSLAWSKA, W.: Porovnanie západoslovenských jazykov. Prešov. 150 rkp. s.

Problematika verbálnej kreativity detí v odbornej literatúre

Mariana Stejskalová

Pedagogická fakulta UMB. Banská Bystrica

1. Medzi používateľov jazyka patrí aj dieťa. Dokáže ním špecificky narábať s cieľom stvárniť obsahy svojho myslenia a dorozumieť sa v každej komunikačnej situácii. Táto schopnosť detí spájať artikulované zvuky s obsahmi svojho vedomia ako odrazmi objektívnej reality a pomocou nich myslieť a komunikovať sa nazýva detská reč (Encyklopédia jazykovedy, 1993, s. 113).

1. Výskumu detskej reči sa v česko-slovenskej lingvistiky venovali autori K. Ohnesorg, J. Pačesová, M. Kala, M. Benešová, T. Pardel, J. Průcha, L. Maršálová a iní. Výpočet týchto mien naznačuje dve skutočnosti, a to, že detskú reč a jej výskum slovenská lingvistika dosiaľ dost' obchádzala, a po druhé to, že stojí viac v oblasti pozornosti vývinovej psychológie ako lingvistiky

2. Z prác výrazných osobností z oblasti teórie a praxe kreatológie sme vybrali definíciu kreativity J. Hlavsu (1985, s. 40), podľa ktorého je kreativita kvalitatívnou zmenou v subjektovo-objektovom vzťahu, pri ktorej syntézou vonkajších vplyvov a vnútorných stavov dochádza k alterácii subjektu a (prostredníctvom intenzívnej a špeciálnej činnosti) k vývoju kreatívnych situácií a produktov, ktoré sú nové, pravdivé a komunikovateľné, čo spätne formuje vlastnosti subjektu. Podobne tvorivosť definujú M. Zelina – M. Zelinová (1990, s. 19) ako interakciu subjektu s objektom, pri ktorej subjekt mení okolité svet, vytvára nové, užitočné a pre subjekt alebo referenčnú skupinu či populáciu významné hodnoty.

2. M. Zelina a E. Jaššová (1984, s. 91) dospievajú k definovaniu verbálnej kreativity podľa vymedzenia jednotlivých obsahov myslenia. Podľa týchto obsahov (slovného, figurálneho, symbolického, pohybového) uvádzajú i jednu z foriem tvorivosti – slovnú tvorivosť ako tvorivosť, v ktorej prevládajú slová. Patrí sem práca spisovateľa, básnika, vedca, učiteľa, dramatika, ktorí pri svojej práci najviac narábajú so slovami, teda slovná tvorivosť je u nich vysoká. Na špecifickosť verbálnej kreativity u detí mladšieho školského veku upozorňujú M. Zelina, Z. Buganová (1983, s. 233–244), podľa ktorých treba brať do úvahy, na čo alebo na koho sa vzťahujú nové nápady, aký je charakter a stupeň novosti. Navrhujú tri možnosti: a) vzťahovať novosť na rovesníkov dieťaťa, b) produkt porovnávať so skupinou, c) vzťahovať tvorivosť nejakého produktu či činnosti na samo dieťa.

3. Práce z oblasti pedolinguistiky, psychológie a didaktiky vyučovania slovenského jazyka a literatúry sa pojmu verbálna kreativita (slovná tvorivosť) dotýkajú v týchto rovinách:

a) verbálnou kreativitou nazývajú jav, ku ktorému dochádza pri používaní jazyka,

b) verbálnu kreativitu ponímajú ako prostriedok formovania osobnosti,

c) verbálnu kreativitu chápu ako jav fungujúci v procese osvojovania jazyka dieťaťom, ako druh aktivity dieťaťa pri zvládnutí materinského jazyka.

4. Prác, ktoré objasňujú verbálnu kreativitu ako spôsob narábania s jazykom, nie je veľa. J. Hlavsa (1985, s. 46) uvádza vlastnosti kreatívnej osobnosti – pre oblasť rečových poznávacích procesov sú to: vyššia tvorba novotvarov a diferencovaná syntax, expresivita, premenlivá dikcia, zaujímavá intonácia, gestá, bohatý slovník, estetickosť a elegancia vo vyjadrovaní, ale i také znaky ako jazykový cit, kladenie otázok a vyjadrovanie už „rozpracovaných“ myšlienok.

Psychológia tvorivosti vychádza z tézy, že každý normálny jedinec disponuje väčšou alebo menšou mierou tvorivosti. Sú teda žiaci vysoko tvoriví, stredne tvoriví a menej tvoriví. Súhrnný prehľad o psychologických metódach zisťovania rôznych úrovni kreativity podávajú J. Hlavsa – M. Jurčová (1978). M. Zelina (1987/88, s. 17) pokladá za vrchol žiackej tvorivosti v slovenskom jazyku samostatné vypracovanie opisov, slohu, poviedok, básní a iných písaných alebo hovorených útvarov ako prípravu na vlastnú tvorivú činnosť. Rozvíjanie tvorivosti žiakov na vyučovaní sa nevyhne hodnoteniu takýchto tvorivých produktov. M. Jurčová (1986/87, s. 40) upozornila na potrebu uplatniť pri hodnotení písomných prác zo slovenského jazyka všeobecné kritériá (novosť, originalnosť myšlienok, hodnotenie pohľadu na daný problém, invencia, fantázia, videnie javu v rôznych polohách), ako aj špecifické kritériá (sebavyjadrenie, emotívnosť, obraznosť, osobitosť jazyka).

Skúmaniu niektorých aspektov verbálnej kreativity detí sa venovala M. Stejskalová (1991, 1994). Divergentne postavenými úlohami zo sloven-